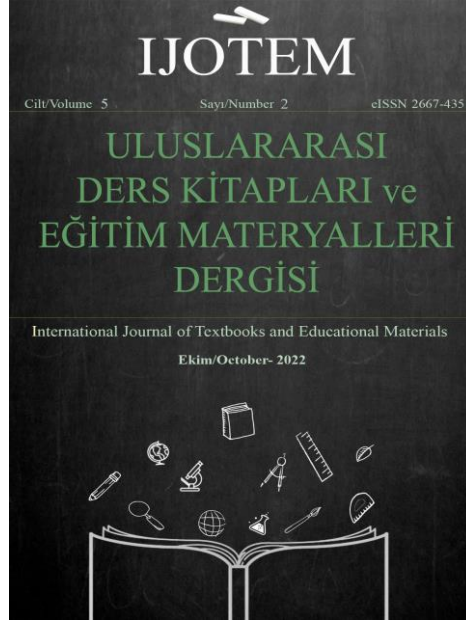

**ULUSLARARASI DERS KİTAPLARI VE EĞİTİM MATERYALLERİ
DERGİSİ (IJOTEM)**

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijotem>

**Türkçe Ders Kitaplarının Dünya Edebiyatı Örneklerine Yer Verme
Düzeyleri Bakımından İncelenmesi**

Nurullah AYKAÇ

Dicle Üniversitesi, Türk Dili Bölümü

Dr. Öğr. Gör.

nurullahaykac@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-0261-9769

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Alınma tarihi: 5.09.2023

Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 6.10.2023

Kabul edilme tarihi: 28.10.2023

Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 29.10.2023

Alıntı: Aykaç, N.. (2023). Türkçe ders kitaplarının dünya edebiyatı örneklerine yer verme düzeyleri bakımından incelenmesi. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 6(2), 188-210.

Türkçe Ders Kitaplarının Dünya Edebiyatı Örneklerine Yer Verme Düzeyleri Bakımından İncelenmesi

Nurullah AYKAÇ¹

Dicle Üniversitesi, Türk Dili Bölümü

Öz

Araştırma Makalesi

Ders kitapları, eğitim öğretim sürecinde her öğrencinin ulaşabildiği temel ders kaynaklarıdır. Bu nedenle ders kitapları hazırlanırken bu bilinçle ve o dersin öğretim programı çerçevesinde hazırlanmalıdır. Türkçe ders kitapları da Türkçe dersi sürecinde öğretmen ve öğrenciye kaynaklık eden kitaplardır. Türkçe dersi öğretim programı kapsamında hazırlanan Türkçe ders kitapları, belirlenen müfredatı aktarırken aynı zamanda Türk ve dünya edebiyatının seçkin edebi örneklerini öğrenciye sunar. Çalışmada ortaokul Türkçe ders kitaplarının dünya edebiyatı örneklerine ne düzeyde yer verdiği incelenmiştir. Daha önce benzer bir çalışmanın yapılmamış olması önemi ortaya koymaktadır. Her sınıf düzeyinde bir kitabın incelendiği çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine göre yapılmıştır. Sonrasında elde edilen veriler betimsel analiz ile analize tabi tutulmuştur. Çalışma sonucunda ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer verilen dünya edebiyatı örnekleri tespit edilmiştir. Buna göre 5. sınıf Türkçe ders kitabında 9, 6. sınıf Türkçe ders kitabında 13, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 10 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında 9 adet dünya edebiyatı ile ilgili içerik tespit edilmiştir. Tespit edilen dünya edebiyatı örnekleri sadece ana metinlerde değil ana metinlerin içinde atıf şeklinde, etkinlik içerisinde, serbest okuma metinlerinde ve tema sonu değerlendirme sorularında bulunmaktadır. Sonuç olarak Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı ile ilgili içeriklerin yeterli düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır.

*Alınma tarihi: 5.09.2023
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 6.10.2023
Kabul edilme tarihi: 28.10.2023
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 29.10.2023*

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, ders kitapları, dünya edebiyatı

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Dr. Öğr. Gör.
nurullahaykac@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-0261-9769

Analyzing Turkish Textbooks in Terms of Inclusion of World Literature Examples

Nurullah AYKAÇ¹

Dicle University, Turkish Language Department

Abstract

Textbooks are the basic course resources that every student can access during the education process. For this reason, textbooks should be prepared with this awareness and within the framework of the curriculum of that course. Turkish textbooks are also the books that serve as a source for teachers and students in the Turkish lesson process. Turkish textbooks, which are prepared within the scope of the Turkish curriculum, convey the determined curriculum and at the same time present the students with distinguished literary examples of Turkish and world literature. In the study, it was examined to what extent secondary school Turkish textbooks included examples of world literature. The fact that a similar study has not been conducted before reveals its importance. The study, in which one book at each grade level was examined, was conducted according to document analysis, one of the qualitative research methods. Then, the data obtained were analyzed by descriptive analysis. As a result of the study, examples of world literature included in secondary school Turkish textbooks were determined. Accordingly, 9 content related to world literature were determined in the 5th grade Turkish textbook, 13 in the 6th grade Turkish textbook, 10 in the 7th grade Turkish textbook, and 9 in the 8th grade Turkish textbook. The identified world literature examples are not only in the main texts, but also in the main texts in the form of citations, in the activity, in the free reading texts and in the end-theme evaluation questions. As a result, it has been concluded that the contents of world literature in Turkish textbooks are not sufficient.

Keywords: Turkish education, text books, world literature

Research Article

Received: 5.09.2023
Revision received:
6.10.2023
Accepted: 28.10.2023
Published online:
29.10.2023

¹ Corresponding author:

Assist. Prof.

nurullahaykac@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-0261-9769

Giriş

Kitap; bilgiye ulaşmanın, bilgiyi paylaşmanın ve sonraki zaman dilimlerine aktarmanın ilk ve en sağlam aracı olarak ifade edilebilir. Günümüzde, gelişen teknolojik imkânlarla bilgi paylaşımı çok daha hızlı ve farklı kaynaklarla da yapılabilmektedir. İçeriğindeki bilgilerin güvenilirliği, üzerinde tahrifat yapılamaması gibi nedenlerle kitap hala hak ettiği ilgiyi görebilmektedir.

Sözlükte “Ciltli veya ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yapraklarının bütünü; Herhangi bir konuda yazılmış eser.” (Türkçe Sözlük, 1998, s.1332) olarak ifade edilen kitaplar; ilgi, ihtiyaç ve yaşa göre çeşitlilik gösterir. Eğitim öğretim ortamlarında kullanılmak üzere alanında uzman kişilerce hazırlanmış olan ve ders materyali olarak kullanılan kitaplar, ders kitabı olarak adlandırılır. Her ders için ayrı ayrı düzenlenmiş olan ders kitapları, o dersin öğretim programı göz önünde bulundurularak hazırlanır.

Ana dili eğitiminin temel kaynakları olan Türkçe ders kitapları, Türkçe derslerinde öğretmen ve öğrencilerin eğitim öğretim sürecini kolaylaştıran ana kaynaklardır. Sınıf düzeylerine göre hazırlanmış olan Türkçe ders kitaplarının, öğretim programında belirtilen hedefler doğrultusunda olması, Türk ve dünya edebiyatının çeşitli örneklerini öğrenciye sunması beklenir.

Öğrencilerin dil zevki kazanabilmelerinde farklı edebi türlerden örnekler görmeleri faydalı görülür. Bu doğrultuda Türkçe ders kitaplarında kendi edebiyatımızdan örneklerin yanında dünya edebiyatından örneklerinde yeterli düzeyde bulunması gerekir. Çalışma, Türkçe ders kitaplarının bu gerekliliği sağlayıp sağlamadığını ortaya koymak için dünya edebiyatı içeriklerinin yer alma düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Ders Kitapları

Öğretim programlarında belirtilen kazanımların öğrenciye aktarılması için çeşitli araç gereçlerden istifade edilir. Böylece eğitim öğretim sürecinin belirlenen hedefler doğrultusunda sürdürülmesi sağlanır. Eğitim, “Bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişim meydana getirme sürecidir.” (Ertürk, 1979, s.12). Öğretme ise eğitimcilerin belirledikleri en uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak öğrencilere hedeflenen bilişsel, duyuşsal veya psiko-motor davranışları kazandırma (Tüzel, 2016, s.7) olarak tanımlanır. Eğitim öğretim sürecinde, öğretim programlarında ifade edilen becerilerin ve bu becerilerle ilgili kazanımların aktarılmasında ders kitaplarının önemli bir

yeri bulunmaktadır. Yalınkılıç, (2020, s.10) ders kitaplarının öğretmen ve öğrenciye yardımcı olan önemli araçlar olduğunu ifade eder.

Geçmişten günümüze; eğitim programları, kullanılan araç gereçler, eğitim ortamları pek çok değişikliğe uğrayarak şimdiki halini almıştır. Tabii bu süreçte ders kitapları da söz konusu değişimden ve gelişimden nasibini almıştır. Böylece ders kitaplarının yapısında değişikliklere gidilmiş, çeşitli düzenlemeler yapılmıştır (Güzel ve Şimşek, 2012, s.178). Ders kitaplarındaki bu düzenlemeler, ilgili yönetmeliklerde de yerini bulmuş böylece bir standardın oluşturulması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinin ikinci bölümünde ders kitapları ve eğitim araçlarının nitelikleri şu şekilde sıralanır:

MADDE 6 – (1) Ders Kitapları;

- a) *Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.*
- b) *Bilimsel hata içermez.*
- c) *Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.*
- d) *Dil ve anlatıma uygunluk yönünden hata içermez.*
- e) *Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak yazılır. (MEB, 2021, s.3).*

Öğretim programları göz önünde bulundurularak hazırlanan ders kitapları sınıf düzeyleri ve derslere göre çeşitlilik gösterir. Türkçe ders kitapları da ana dili öğretiminde önemli rol üslenen ders kitaplarıdır.

Türkçe Ders Kitapları

Her derse özel olarak hazırlanan ders kitapları, öğretim programlarında ifade edilen hedeflere ulaşmada en çok başvurulan araçlardır. Özellikle öğretim programlarının, belirlenen plan doğrultusunda ve sistemli bir şekilde yürütülebilmesinde ve böylece hedef kitlede istendik davranışların oluşturulabilmesinde ders kitaplarının önemli bir yeri bulunmaktadır (Ceran, 2015, s.122). Türkçe dersi özelinde düşünüldüğünde, süreç içerisinde söz konusu görevi, Türkçe dersi öğretim programı çerçevesinde hazırlanan Türkçe dersi kitapları üstlenir.

Türkçe derslerinde, öğrencilerin yaşam boyu ihtiyaç duyacakları ana dil eğitimi sağlanmaya çalışılır (Karadağ, Kurudayıoğlu, 2010, s.425). Ana dili eğitiminin başarıya ulaşmasında da Türkçe dersi öğretim programına bağlı kalınarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarının önemli rolü bulunur (Çalışkan, 2016, s.201). Çünkü ders kitabına alınan metinler, dilin gerçek bağlamlardaki kullanımını göstermektedir. Bunun yanı sıra kitaplara alınan

seçkin edebi metin örnekleri belirli temalar ve değerler çerçevesinde öğrenciye sunulur (Maden, 2021, s.32).

Öğrencilerin dil bilinci ve duyarlılığı edinebilmeleri için ders kitaplarına alınan metinlerin özenle seçilmiş olması gerekir (İşeri, 2007, s.61). Bu metinlerin ve metin türlerinin içerik, dil ve anlatım bakımından öğrenci seviyesinde olması beklenir. Çünkü söz konusu metinler, öğrencilere okuma sevgisi ve alışkanlığı, sözcük ve kavram kazanımı, düşünce gelişimi, genel kültür, bilgi gelişimi vb. işlevler kazandıracaktır (Okur, 2020, s.130). Öğrencinin sahip olduğu imkânlar ne olursa olsun, her öğrencinin ders kitabına ulaşabilir olması ve ders kitabının, her öğrencinin temel kaynağı olması seçilen metinlerin önemini artırmaktadır (Aykaç, 2018, s.439).

Türkçe ders kitabına alınacak metinler, sınıf düzeylerine göre hedeflenen kazanımları aktarmada aracılık ettiği gibi öğrencinin kendi edebiyatımız ve dünya edebiyatı örnekleri ile tanışmasını da sağlar. Bunun önemine binaen Türkçe dersi öğretim programında, yazarlara yol gösterici olması bakımından ders kitabına alınacak metinlerin özellikleri ifade edilmiştir (MEB, 2019, s.18). Böylece birbirinden bağımsız ve habersiz hazırlanan ders kitaplarındaki içerikler için belli bir standart oluşturulmak amaçlanmıştır. İfade edilen söz konusu özelliklerin içerisinde dünya edebiyatından alınacak metinlerin nitelikleri de bulunmaktadır.

Dünya Edebiyatı

Türkiye dışındaki başka ülkelerin edebi eserlerini ifade etmek için kullanılan dünya edebiyatı metinleri ile yerel olandan evrensel olana ulaşmak ve böylece farklı dillerin ve edebiyatların varlığından haberdar olmayı sağlar (Veyis, Yalçın ve Kayar Muslu, 2023, s.357). Dünya edebiyatı kavramı, bir edebiyattan ziyade sanatın evrenselliğini ifade eder. Aynı zamanda kültür aktarımının edebiyat aracılığıyla sağlanması, değişik kültürlerden haberdar olarak bakış açısı geliştirme ve bunun yanı sıra benmerkezcilikten kurtulma gibi katkılarının yanında okuma çeşitliliği sunması bakımından da önemli görülür (Altunbay, 2017, s.247).

Sağlam, (2014, s.88) Goethe'nin dünya edebiyatı kavramını şu anlamda kullandığını ifade etmiştir: “...kişinin diğeri hakkında bilgi sahibi olması, ulusların birbirine anlayış göstermesi, bölgecilik (özerklik) çabalarının dengelenmesi, milliyetçilik rüzgârlarının yatıştırılması anlamına geliyordu. Böylelikle, dünya edebiyatı kavramı sosyal ve siyasi bir işlev yerine getirebilecekti, daha doğrusu getirmeliydi. Goethe'ye göre dünya edebiyatı, yazar ve metinler arasında bir alışveriş, başka bir deyişle uluslararası fikir alışverişi anlamına

geliyordu. Dünya edebiyatına girecek olan eserler ise, ulusal ve bölgesel sınırları fazlasıyla aşan ve aynı zamanda dünya genelinde insanlar için önem arz eden eserlerdi.” Burada üzerinde durulan anlayış, alışveriş ve dünya edebiyatı eserlerinin ulusal ve bölgesel sınırları aşması Türkçe Dersi Öğretim Programının özel amaçlarında aktarılan “Türk ve dünya kültür ve sanatlarına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanır.” (MEB, 2019, s.8) ifadesi ile örtüşür.

Türkçe Dersi Öğretim Programında, ders kitabına alınacak metinlerin belli nitelikleri taşınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu niteliklerden dünya edebiyatı ile ilişkilendirilebilecek iki madde aşağıda aktarılmıştır:

Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.

Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır. (MEB, 2019, s.19)

Türkçe ders kitaplarına alınacak dünya edebiyatı örneklerinin de belli bir standarda bağlanmasıyla rastgele metin seçiminin önüne geçilmiştir. Bu şekilde öğrencilere sunulan örneklerle öğrencilerin farklı dil ve kültürlerdeki nitelikli edebi metinlerle tanışmasının sağlandığı düşünülür.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ortaokul olarak adlandırılan ilköğretimin ikinci kademesinde, Türkçe dersleri haricinde öğrencilerin dünya edebiyatı ile karşılaşacakları farklı bir ders bulunmamaktadır. Türkçe dersi müfredatında da dünya edebiyatı ile ilgili ayrı bir tema veya konu başlığı bulunmamaktadır. Öğrenciler, dünya edebiyatı ve örnekleri ile sadece ders kitabına alınmış çeşitli örnekler aracılığı ile karşılaşır. Türk edebiyatındaki örnekler gibi dünya edebiyatından alınmış metinler de öğrencilerde dil zevki oluşturma, farklı dil ve kültürlerdeki edebî eserleri tanıma, okuma kültürü oluşturma gibi pek çok katkı sunabilmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı Türkçe ders kitaplarında bulunan dünya edebiyatı örneklerini tespit etmektir. Genelde edebî metinlerin özelde de dünya edebiyatı örneklerinin yukarıda ifade edilen özellikleri nedeniyle ve Türkçe ders kitaplarının söz konusu içeriklerini ortaya koymak adına çalışma önemli görülmektedir. Ayrıca Türkçe ders kitaplarının dünya edebiyatı ile ilgili içerikleri üzerine herhangi bir çalışma yapılmamış olması çalışmanın önemini artırmaktadır.

Yöntem

Model

Çalışmada, 2022-2023 eğitim öğretim yılında ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe derslerinde kullanılan ve biri Anıttepe yayınları diğerleri de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılmış kitaplar incelenmiştir. Çalışma için belirlenen amaç doğrultusunda söz konusu Türkçe ders kitaplarının dünya edebiyatı örneklerine ne düzeyde yer verdiği incelenmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesine göre yapılandırılmıştır. İnceleme sürecinde çalışmayı meydana getirecek dokümanlara ulaşılmış sonrasında bunlar analiz edilmiştir. Analizde amaç, süreç boyunca elde edilen bulguları belli bir düzende yorumlayarak derli toplu bir şekilde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 45).

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verilerini Anıttepe Yayınevi tarafından basılan 5. sınıf Türkçe kitabı ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ve söz konusu kitaplarda yer alan dünya edebiyatından alınmış örnekler oluşturmaktadır. Böylece çalışmada ortaokul kademesinde bulunan her sınıf düzeyi için bir Türkçe kitabı ele alınmıştır. İncelenen Türkçe ders kitaplarının bilgileri aşağıda verilmiştir:

Tablo 1

İncelenen Türkçe Ders Kitapları

Sıra	Sınıf	Yayınevi ve Yazar
1	5. sınıf	Anıttepe Yayıncılık (Şule ÇAPRAZ BARAN, Elif DİREN)
2	6. sınıf	Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (Nihal ERTÜRK, Seray KELEŞ ve Damla KÜLÜNK)
3	7. sınıf	Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (Tolga KIR, Emine KIRMAN ve Seda YAĞIZ)
4	8. sınıf	Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları (Hilal ESELİOĞLU, Sıdika SET ve Ayşe YÜCEL)

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma için ulaşılan kitaplar, notlar alınarak incelenmiş sonrasında analiz edilmiştir. Bu süreçte, analiz edilecek temalar önceden belirlendiği için ve dokümanlar analiz edilerek ulaşılan veriler uygun tema ile eşleştirildiği için nitel veri analizi yöntemlerinde betimsel analizden faydalanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 46). Elde edilen veriler tablo halinde sayısal ifadelerle aktarılmıştır. Bununla birlikte ulaşılan verilerden çeşitli örnekler de

aktarılmıştır. Tespit edilen dünya edebiyatı örneklerinin herhangi bir edebi eserden alınmış olmasına dikkat edilmiştir. Buna göre devlet adamı, düşünür, bilim insanı, araştırmacı vb. kişilerin kendilerine ait olan ve edebi bir eserden alıntılanmamış veciz ifadeleri dünya edebiyatına örnek olarak alınmamıştır.

Güvenirlilik ve Geçerlik

Nitel araştırmalarda, güvenirlik ve geçerliği sağlamak adına betimlemenin doğruluğu, veriler arasındaki ilişkiler, araştırma soruları, ham verilerin yorumlanmasından veri analizlerinin düzenlenmesi konularında bağımsız araştırmacılar veya uzmanlardan destek alınması önemli görülür (Creswell, 2017, s.203). Bu doğrultuda çalışmada ulaşılan verilerin dünya edebiyatına ait örnekler olarak kabul edilip edilmeyeceği, üç alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve Miles ve Huberman'ın (1994) güvenirlik formülüne göre uzmanların %100 oranında uyumlu olduğu görülmüştür.

Bulgular

Tablo 1'de bilgileri verilen Türkçe ders kitaplarının incelenmesi sonucunda, söz konusu kitapların içeriğinde bulunan dünya edebiyatı ile ilgili metin veya ifadelerin sayıları Tablo 2'de verilmiştir. Daha önce ifade edildiği gibi dünya edebiyatı kapsamında ele alınan metin ve ifadelerin herhangi bir edebi eserden alınmış olmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda incelenen Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı ile ilgili metin ve ifadelerin sayısal olarak karşılığı aşağıdaki şekildedir:

Tablo 2

Türkçe Ders Kitaplarında Dünya Edebiyatı ile İlgili Bulgular

Kitap	f
5. sınıf	9
6. sınıf	13
7. sınıf	10
8. sınıf	9

Çalışma kapsamında incelenen kitaplarda tespit edilen dünya edebiyatı ile ilgili içeriklerin hepsi ana metin olarak yer almamıştır. Ana metin haricinde, tespit edilen içerikler ana metinlerde atıf şeklinde, etkinlik içerisinde, serbest okuma metni olarak ve tema sonu

değerlendirme soruları içerisinde tespit edilmiştir. Buna göre dünya edebiyatı içeriklerinin tespit edildikleri yere göre dağılımları aşağıdaki gibidir:

Tablo 3

Dünya Edebiyatı İçeriklerinin Tespit Edilen Yere Göre Dağılımı

Tespit Edilen Yer	f
Ana metin olarak	10
Ana metin içinde atıf	6
Etkinlik içinde	11
Serbest okuma metni olarak	9
Tema sonu değerlendirme soruları içinde	5

Tablo 2 ve Tablo 3'te sınıflara göre ayrı ayrı sayıları verilen dünya edebiyatı ile ilgili içerikler yine her sınıf ayrı olacak şekilde sayfa sırasına göre sıralanarak aşağıda verilmiştir:

5. sınıf Türkçe ders kitabı: Söz konusu kitapta dünya edebiyatı ile ilgili on adet bulgu tespit edilmiştir. Bunlardan iki tanesi ana metin, bir tanesi dinleme metni, üç tane serbest okuma metni, iki tanesi başka bir metine bağlı olarak etkinlik içerisinde ve iki tane de tema sonu değerlendirme soruları içinde verilmiştir.

5. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen ilk örnek Kırgız edebiyatçı Cengiz Aytmatov'dur. İlk tema olan Birey ve Toplum temasında verilen *Memleket İsterim* şiirinin etkinliklerinde noktanın kitap künyelerinde kullanılabildiğine örnek olarak yazarın bir kitabının künyesi verilmiştir. “*AYTMATOV, Cengiz, Cemile, Elip Kitap Yayınları, Ankara, 2005.*” (s.14) şeklinde aktarılan bilgi dışında yazar veya eserleri hakkında herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Kitapta tespit edilen başka bir örnek de Hint edebiyatçı Anita Ganeri'den alınan *Deprem* (s.85) adlı metindir. Kitapta yazar ve eserleri hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Kitapta yer verilen bir diğer örnek de Kosova doğumlu ve Üsküp Üniversitesinde edebiyat profesörü olan Nimetullah Hafız'ın, *Yarın Gene Sabah Olacak* adlı şiiridir. Balkan Türk edebiyatı örneklerinden olan şiir, serbest okuma metni olarak kitapta yer almıştır (s.99). Burada da şair hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Resim 1

Yarın Gene Sabah Olacak (Çapraz Baran ve Diren, 2019, s.99)

SERBEST OKUMA METNİ

YARIN GENE SABAH OLACAK
Yarın gene sabah olacak
Dili çözülecek kuşların,
Bir bakacaksın boy verip açacak yeni tomurcuklar
Denizler de yeniden dalgalanmaya başlayacak
İşte böyle yarın gene sabah olacak.

Yarın gene sabah olacak
Altın kapıları açılacak gündüzün
Sonra gezinecek sokaklarda kişiler
Kimisi okuluna kimisi işine gidecek
İşte böyle yarın sabah gene sürecek.

Yarın gene sabah olacak.
Her şeyde bir değişiklik göreceksin
Doğa dünden daha iyi
Çocuklar dünden daha güzel olacak
Yarın gene sabah olacak.

Nimetullah HAFIZ

Kırgız millî destanı olan *Manas Destanı* da 5. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen dünya edebiyatı örneklerindedir (s.125). *Manas Destanı*, bağımsız bir metin olarak değil başka bir metnin etkinlikleri içerisinde yer almıştır. Destandan alıntılanan bölümde, bir derviş tarafından *Manas* isminin verilmesi anlatılmaktadır. Destanın hangi millete ait olduğu veya destanın içeriği hakkında bilgi verilmemiştir.

Kitabın Millî Kültür temasının sonunda yer alan serbest okuma metni, Cengiz Aytmatov'un *Beyaz Gemi* kitabından alınan Geyik Ana'dır. Metnin giriş kısmında metnin

yazarı, hangi kitaptan alındığı ve metnin içeriği hakkında aşağıdaki kısa açıklama verilmiştir (s.130):

“Ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov’un kitabı olan Beyaz Gemi’de Mümin dedenin torunu ile yaşadıkları anlatılmaktadır. Mümin dede, her gün torununa Kırgızlarla ilgili efsaneler anlatmaktadır. Dedesine göre Kırgızlar, ‘Boynuzlu Geyik Ana’ soyundan gelmektedir. Bu efsanelerden etkilenen çocuk da bir balık olmayı ve her gün Issık Gölü’nde geçen beyaz gemiye gidip babasını bulmayı hayal eder. Okuyacağınız aşağıdaki bölümde, bu efsanelerden biri anlatılmaktadır.”

Vatandaşlık teması içerisinde yer alan dinleme metni dünya edebiyatından seçilen Sokak adlı metindir (s.155). Kitapta metnin nereden alındığı ve yazarının kim olduğu hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sadece dinleme için hazırlanan ses kaydında, metnin son kısmında “Baba, Edmondo De Amicis” ifadesi geçmektedir.

Dünya edebiyatı ile ilgili tespit edilen başka bir ifade de Sağlık ve Spor temasının sonunda yer alan tema sonu değerlendirme soruları içerisinde olmuştur. Burada yay ayraç ile ilgili bir etkinlikte Moliere ve bir eserinden söz edilmiştir. “*Moliere (Molyer) adını duyunca ‘Cimri’ gelir aklıma.*” (s.189) şeklinde aktarılan ifade ile hem Moliere’e hem de bir eserine dikkat çekilmiştir.

Erdemler teması içerisinde yer verilen “*Bir Bardak Sütün Hatırı*” metni dünya edebiyatı örneklerindedir (s.215). Metin, Türkçeye “*Bir Dakika Hayatınızı Değiştirebilir*” olarak tercüme edilen kitabın yazarı Steve Goodier’den alınmıştır. Kitapta yazar veya metnin hangi eserden alındığı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

5. sınıf Türkçe ders kitabında, dünya edebiyatı ile ilgili tespit edil son örnek Erdemler temasının sonunda bulunan değerlendirme sorularının içerisinde olmuştur. Burada Ezop Masallarından alınmış olan “Akıllı Çiftçi” metni verilmiştir (s.216). Kitapta *Ezop Masaları* hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı: Ertürk, Keleş ve Külünk (2021) tarafından hazırlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabında, metnin yazarı ve belli başlı eserleri hakkında kısa bilgilendirmeler verilmiştir. Kitapta dünya edebiyatı ile ilgili tespit edilen ilk örnek Oscar Wilde’ın “*Mutlu Prens*” metnidir (s.30). Söz konusu metin, kitapta dinleme metni olarak verilmiştir.

Resim 2

Mutlu Prens (Ertürk, Keleş ve Külünk, 2021, s.30)

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Hangi durumlarda mutlu oluyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Sizce mutlu olabilmek için nelere sahip olmak gerekir?
3. Mutluluk ile ilgili bulduğunuz özdeyişleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

▶ Metni öğretmeninizin yönlendirmesiyle not alarak dinleyiniz.

MUTLU PRENS (Dinleme / İzleme Metni)

1. ETKİNLİK

Dinlediğiniz metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimeleri not alınız. Daha sonra not aldığınız kelimelerin anlamlarını tahmin ediniz. Tahminlerinizi sözlükten kontrol ederek kelimeleri birer cümlede kullanınız.

Kelimeler

{

Tahminim:

}

Cümlem:

Çocuk Dünyası temasında bulunan ve Gülten Dayıoğlu'na ait “Ev Yaşamı” adlı metinde Japonya'daki ev yaşantısından bahsedilmektedir. Bu bağlamda buradaki çocukların oyuncaklarından ve ülkedeki oyuncak kültürü hakkında bilgi verilmiştir. Verilen bilgilerde bazı masal kahramanlarının oyuncak figürlerinin yapıldığından söz ederek dünya edebiyatının çeşitli örneklerine dikkat çekilmiştir (s.84):

“... Dünyaca ünlü masal kahramanları, vitrinlerde diz dize, omuz omuza birbirlerine kendi serüvenlerini anlatır gibiler. Sinderella ile Pinokyo, Peter Pan ile Simbad, Pollyanna ile Heidi, Kırmızı Başlıklı Kız ve Hain Kurt, Kurnaz Tilki, Ormanlar Kralı Aslan ve Pembe Panter...”

Edmondo De Amicis'in “Çocuk Kalbi” eserinden alınmış aynı adlı metin kitapta serbest okuma metni olarak verilmiştir (s.92). Kitaptaki ana metinlerin yazarları hakkında bilgi verilirken serbest okuma metinlerinde böyle bir bilgi verilmemiştir. Dolayısıyla Çocuk Dünyası temasında yer alan metnin sonunda kısaltılmış olduğu ifadesi dışında yazar ve metin hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Erdemler teması içinde yer alan Malazgirt metni etkinliklerinde, öğrencilerin tiyatro türünün özelliklerini ifade etmeleri için William Shakespeare'in “Tiyatro; insanı, insana, insanla, insanca anlatma sanatıdır.” (s.103) sözüne yer verilmiştir. Aynı metnin başka bir

etkinliğinde öğrencilerin, Victor Hugo'nun "*Af, insanlık dilinin en tatlı kelimesidir.*" sözünden hareketle affetmek üzerine tiyatro türünde bir yazı yazmaları istenmektedir. Dünya edebiyatının iki önemli temsilcisinden yapılan her iki alıntıda da verilen ifadeler dışında herhangi bir açıklama verilmemiştir.

Erdemler temasında dünya edebiyatından alınmış başka bir eser de Victor Hugo'nun *Sefiller* adlı romanından kısaltılarak alınan "*Sefiller*" metnidir (s.114). Bir önceki metnin son kısmında öğrencilerin gelecek ders için Victor Hugo'nun *Sefiller* adlı romanı için hazırlık yapmaları istenmiş (s.113) böylece önceden daha geniş bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin, verilen metni romanın bütününe göre anlamlandırabilmeleri için önce romandaki olayın hangi yıllar arasında yaşandığı belirtilmiş sonrasında roman kahramanı hakkında bilgi verilerek eserin genel bir çerçevesi çizilmiştir. Söz konusu metin ile dünya edebiyatının önemli örneklerinden olan *Sefiller* romanına dikkat çekilir.

Tatar edebiyatından alınmış olan bir Tatar masalı olan "*Aksakallı Bilge ve Kağan*" metni erdemler temasında serbest okuma metni olarak verilmiştir (s.126). Masalın giriş kısmı "*Bir zamanlar, Tatar halkının başına zalim bir kağan geçmiştir.*" cümlesi ile başlamaktadır. Bunun yanı sıra masalın sonunda kısaltılmış olduğu ve Tatar masalı olduğu ifadesi de yer almaktadır.

Kitabın okuma kültürü temasında yer alan "Terumi: Parmaklarla Okunan Çocuk Dergisi" adlı metnin etkinliklerinde blog metinlere örnek olarak verilen bir etkinlikte Chrissy Brown'un "*Sol Ayağım*" adlı kitabına değinilmiştir. Etkinlikte blog yazarlığı yapan bir öğrencinin dilinden *Sol Ayağım* kitabı tanıtılmış ve kitabı neden çok beğendiği ile ilgili yorumu aktarılmıştır (s.170). Blog türüne örnek olarak verilen metin aracılığıyla dünya edebiyatından önemli bir esere de dikkat çekilir.

"*Canım Kitaplığım*" adlı metnin içeriğinde de dünya edebiyatından bazı eserlerin ismi verilerek bu eserler öğrencilerin dikkatine sunulur (s.174):

"Ağabeyimle dışarı çıkarken dönüp kitaplığıma şöyle bir kulak verdim. Sanki tüm dünya güzellikleri benim kitap evrenimde toplanmış. Çalışkan ve iyi yürekli Arı Maya'nın tatlı vızıltısı, Heidi'nin dağları saran neşesi, Gülibik'in "Üürü üüü!" ötüşleri, hep orda, hep orda. Belki inanmazsınız Küçük İzo Mizo'nun bıyıkları kitaptan sarkmış, bana el sallıyor gibiydi. Ben de el ettim."

Montaigne'ye ve eseri "*Denemeler*" kitabına dikkat çekmek amacıyla aynı metnin etkinliklerinde, yazı türünü pekiştirmek için eserden, "Kitaplar" başlıklı bir metin alınmıştır (s.177).

Bilim ve teknoloji temasında yer alan "*Ev Yapımı Dondurma*" dünya edebiyatından alınmış başka bir metindir (s.216). Çocuklar için bilim kategorisinde kitaplar yazan ve kitaplarında eğlenceli bilimsel deneyler paylaşan Paula Navarro'ya ait metin yazarın Tübitak Yayınları tarafından çıkan kitabından alınmıştır.

Aynı temanın sonunda yer alan tema sonu değerlendirme soruları bölümünde Clive Gifford'a ait "*Aerodinamik*" adlı metnine yer verilmiştir (s.218). Yazarın, farklı türdeki kitaplarının yanı sıra çocuklara yönelik eğitici ve eğlenceli kitapları bulunmaktadır. Söz konusu yazara dikkat çekilmesi öğrencilere bilimi sevdirmesi ve bu alana yönlendirmesi bakımından önemli görülmektedir.

İletişim teması içerisinde serbest okuma metni olarak verilen "*Ana*" Balkan Türk edebiyatı örneklerindedir (s.246). Nihat Altınok tarafından yazılan metin kısaltılarak alınmıştır. Metnin başında "*Okuyacağınız metin Balkan Türk Edebiyatı örneklerindedir.*" şeklinde bir ifade bulunur. Bunun haricinde yazar ve eser hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı: Duygular teması içinde serbest okuma metni olarak Bahtiyar Vahapzade'ye ait olan "*Korku*" şiiri, dünya edebiyatından seçilmiş bir örnek olarak yer alır (s.33). Kır, Kırman ve Yağız (2019) tarafından hazırlanan söz konusu kitapta metinlerin ilk sayfasında veya son sayfasında küçük kutucuklar içinde yazar ve eserleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Bu metnin ilk sayfasında da Bahtiyar Vahapzade'nin, Azerbaycan'da halk şairi olarak tanındığı ve şiirlerini Azerbaycan Türkçesi ile yazdığı bilgisi verilir.

Resim 3

Korku (Kır, Kırman ve Yağız, 2019, s.33)

KORKU
Serbest Okuma
Metni

Bahtiyar VAHAPZADE (1925 - 2009)
Eserlerinde Azerbaycan Türkçesi-
ni özenle kullanan Vahabzade,
Azerbaycan'da "Halk Şairi"
adı ile anılır. Eserlerinden
bazıları: Yücelikte Ten-
halık, Şehitler, Ömürden
Sayfalar...

Benim sol elimde yanık yeri var,
O bana **töhfedir** çocukluğumdan.
Odu, odlüğundan habersiz vaktler
Elimi mangalda yandırmışım ben.

Bana "cız" dediler,
Ama korkmadım.
Elimi yandırıp tanıdım odu,
Benim hayada ilk tanıdıklığım
Oddan başladı.

Okşadı gözümü hele çocukken
Ocağın al **elvan** alevi, közü.
Dünyaya geledi, bilmem ki neden,
Neye vurulduksa o, yaktı bizi.

Ben oddan korkmadım yanana kadar.
Ben korku bilmedim **kanana kadar**.
Öyle ki yandım,
Odlu oynamaktan korktum, dayandım.
Başlandı korku
Başlandı **itiyat**
Başlandı hayat!

Metinde geçen Azeri Türkçesine
özgü bazı kelimeler ve anlamları
aşağıda yer almaktadır.

Töhfə: Hediye.
Elvan: Renkli, çeşitli.
Kanana kadar: Anlayana kadar.
İtiyat: Sakınmak.

Bahtiyar VAHAPZADE

Okuma kültürü temasında "Okumanın İşlevi" metninin içeriğinde Goethe ve Montaigne'e atıfta bulunulmuştur (s.73). Emin Özdemir'den alınan metinde adı geçen yazarlar veya eserleri hakkında bilgi yoktur.

Ünlü Alman ozanı Goethe'nin (Göthe) özdeyiş niteliği kazanmış bir sözü vardır. Der ki: "Okumayı öğrenmek sanatların en gücüdür. Ben bu işe yaşamımın seksen yılını verdim yine de tam olarak öğrendiğimi söyleyemem."

...

... Bu gerçeği yüzyılların ötesinden Montaigne (Monteyn) ne güzel belirtiyor: "Kitaplar, ömür boyu yanı başımda elimin altındadır. Yaşlılığında ve yalnızlığında avuturlar beni. Sıkıntılı bir avareliğin baskısından kurtarır, hoşlanmadığım kişilerin havasından dilediğim zaman ayırırverirler beni. Fazla ağır basmadıkları, gücümü aşmadıkları zaman acılarımı törpülerler.

Rahatımı kaçıran bir saplantıyı başımdan atmak için kitaplara başvurmaktan iyisi yoktur, hemen beni kendilerine çeker, içimdekenden uzaklaştırırlar. İnsan hayatı denen bu yolculukta benim bulduğum en iyi nevale kitaplardır ve ondan yoksun anlayışta insanlara çok acırım.”

Yukarıda ifade edilen metne ait etkinliklerin son kısmında gelecek derse hazırlık amacıyla araştırılması gereken isimlerden biri de Cengiz Aytmatov olarak ifade edilmiştir (s.79). Buradaki ödevlendirmede verilen yazar veya şairlerden birinin hayatı ve eserleri hakkında bilgi toplanması istenmektedir. Bir sonraki metinde söz konusu çalışma için aralarında Cengiz Aytmatov’un da olduğu yazar ve şairler hakkında bilgi verilmesi istenir (s.83).

Okuma kültürü temasında yer alan başka bir dünya edebiyatı örneği de Anne Frank’ın “*Anne Frank’ın Hatıra Defteri*” adlı metindir (s.92). Dinleme metni olarak kitapta yer alan metnin başlık sayfasında yazarı ve eseri hakkında kısa bir bilgi bulunur.

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki başka bir dünya edebiyatı örneği de La Fontaine’dan alınan “*Kaplumbağayla İki Ördek*” adlı fabldır (s.112). Tahsin Yücel tarafından derlenen metnin sonunda kısaltılmış olduğu bilgisi yer alır. Bunun yanı sıra bu kitaptaki diğer metinlerde olduğu gibi burada da yazar ve bazı eserleri hakkında bilgi bulunmaktadır.

Fransız yazar, Jean Giono tarafından yazılan “*Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman*” metni erdemler temasında serbest okuma metni olarak verilmiştir (s.130). Mustafa Yurttaş tarafından çevirisi yapılmış olan metin kısaltılmıştır.

Kitaptaki 5. Tema olan kişisel gelişim temasında yer alan “*Adını Göklere Yazdıran Çocuk*” metninin içeriğinde metnin yazarı Vehbi Belgil, Nobel Edebiyat Ödülü kazanan Pearl S. Buck’un bir sözüne atıfta bulunuyor (s.138): “*1938 Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanan Pearl S. Buck’un (Pörl S. Bak) şu sözü İkeya’nın Durumuna çok uyuyor: “Gençler en olmayacak işleri başarmaya kalkarlar; işin tuhafı, başarırlar da.”*

Kitapta dünya edebiyatından alınmış olan son örnek Christy Brown’un kaleme aldığı “*Sol Ayağım*” kitabından bir bölümdür (s.150). “A” Harfi başlıklı metin, kitabın içinden kısaltılarak alınmıştır. Metnin başında kitap ve içeriği hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Aynı zamanda metnin sonunda yine yazar ve eserleri hakkında kısa açıklama yer alır.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı: Eselioğlu, Set ve Yücel (2021) tarafından hazırlanan ders kitabındaki ilk dünya edebiyatı örneği “*İnsanla Güzel*” şiiri etkinlikleri kapsamında verilen “*Kurabiye Hırsız*” metnidir (s.32). Burada da yazar hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

Erdemler teması içinde verilen ve Beydeba'ya ait olan fabl türündeki "Kedi ile Fare" dinleme metni olarak verilmiştir (s.34). Kitapta yer verilen metinleri yazarları hakkında küçük bilgilendirmeler de verilmiştir. Bu şekilde, öğrencilerin metnin yazarı ve belli başlı eserleri hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanır.

Aynı metnin etkinliklerinde yine bir fabl örneği olan La Fontaine'e ait "Aslan ile Fare" metnine yer verilir (s.36). Etkinlikte "Aslan ile Fare" hem metin olarak hem de şiir olarak verilmiştir. Etkinlik içinde verilen metinde yazar hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Birey ve toplum temasında yer alan Necip Fazıl Kısakürek'in "Kaldırımlar" şiiri etkinliklerinde Azerbaycan edebiyatından Bahtiyar Vahapzade'nin "Azerbaycan-Türkiye" şiirine yer verilmiştir (s.121). Şiir etkinlik kapsamında verildiğinden yazar hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Resim 4

Azerbaycan- Türkiye (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2021, s.121)

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki şiiri okuyunuz. Şiirin sizde uyandırdığı duygulardan hareketle defterinize bir şiir yazınız. Yazdığınız şiire uygun bir başlık koyunuz.

AZERBAYCAN-TÜRKİYE

<p>Bir ananın iki oğlu, Bir ağacın iki kolu. O da ulu, bu da ulu Azerbaycan-Türkiye.</p> <p>Dinimiz bir, dilimiz bir, Ayımız bir, yılımız bir, Aşkımız bir, yolumuz bir Azerbaycan-Türkiye.</p> <p>Bir milletiz, iki devlet Aynı arzu, aynı niyet. Her ikisi cumhuriyet Azerbaycan-Türkiye.</p>	<p>Birdir bizim her hâlimiz Dileğimiz hayalimiz. Bayraklarda hilalimiz Azerbaycan-Türkiye.</p> <p>Anayurda yuva kurdum, Ata yurda gönül verdim. Ana yurdum, ata yurdum Azerbaycan-Türkiye.</p> <p style="text-align: right;">Bextiyar VAHABZADE (Bahtiyar VAHABZADE)</p>
---	---

Beğenilen şiirleri okul ve sınıf panosunda paylaşınız.

121

Kitap için dünya edebiyatından seçilen başka bir metin de birey ve toplum temasında yer alan Robinson Crusoe'dur. "İssiz Ada" alt başlığı ile verilen ve Danile Defoe'nun romanından alınan metin kısaltılarak ve dinleme metni olarak verilmiştir (s.168). Metnin başlık sayfasında yazar ve başlıca eserleri hakkında bilgi aktarılmamıştır.

Millî Kültürümüz temasında, Uygur edebiyatından "Göç Destanı" adlı bir metin yer almıştır (s.178). Metin, Nihad Sami Banarlı tarafından derlendiği için onun hakkında bilgi verilmiş, *Göç Destanı* hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Aynı temanın tema sonu değerlendirme soruları içinde Tolstoy'un "İnsan Ne İle Yaşar" ve Antoine De Saint Exupery'nin "Küçük Prens" eserlerinden küçük alıntılar bulunur (s. 213). Dünya edebiyatından iki örneğe dikkat çekilmesi önemli görülür.

Resim 5

İnsan Ne ile Yaşar ve Küçük Prens (Eselioğlu, Set ve Yücel, 2021, s.213)

5. Aşağıdaki metinlerde anlatım kaçınıcı kişi ağzından yapılmıştır? Niçin?

1. Metin	2. Metin
Sabahleyin Simon uyandığında çocuklar hâlâ uyuyordu. Karısı, komşuya ödünç ekmek istemeye gitmişti. Yabancı, eski gömlek ve pantolonu giymiş; yalnız başına kanepede oturuyor, yukarı bakıyordu...	Yerimden fırlayıp gözlerimi ovuşturdum, her tarafı iyice gözden geçirdim. Karşımda küçük, daha önce hiç görmediğim, benzersiz biri vardı. Beni dikkatle süzüyordu. Bu kişinin sonradan yaptığım resmi aşağıdadır...
(İnsan Ne ile Yaşar)	(Küçük Prens)

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki son dünya edebiyatı örneği, Nazım Hikmet Ran'ın "Yaşamaya Dair" adlı şiirinin etkinlikleri içerisinde yer alır. Etkinliklerde, Douglas Malloch'un "En İyisi Ol" şiiri verilmiş fakat şair ve eseri hakkında bilgi verilmemiştir (s.267).

Tartışma ve Sonuç

Uysal'ın (2017s.45) çalışmasının sonucunda ifade edildiği gibi bu çalışmada da dünya edebiyatı olarak ele alınan eserler Türkiye dışında ortaya çıkan eserlerdir. Veyis, Yalçın ve Kayar Muslu (2023, s.376) çalışmalarının sonuç bölümünde öğrencilerin dünya edebiyatını tanıyabilecekleri başka bir dersleri olmadığını ifade ederler. Buna paralel olarak Altunbay

(2017, s.258) da ders kitaplarında yer verilen dünya edebiyatı örneklerinin, öğrencilerin edebi okur kimliği kazanmalarını olumlu etkilediğini belirtir. Bu doğrultuda Türkçe ders kitaplarında, yeterli düzeyde ve uygun örneklerle dünya edebiyatına yer verilmesinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışma kapsamında, her sınıf düzeyinde bir Türkçe ders kitabı incelenmiştir. İncelenen Türkçe ders kitaplarında bulunan dünya edebiyatı ile ilgili içeriklerin sayıları şu şekildedir. Buna göre: 5. sınıf Türkçe ders kitabında 9, 6. sınıf Türkçe ders kitabında 13, 7. sınıf Türkçe ders kitabında 10 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında 9 adet olmak üzere toplam 41 adet dünya edebiyatı ile ilgili örnek tespit edilmiştir. Türkçe ders kitaplarında yer verilen dünya edebiyatı ile ilgili örneklerin sayıları birbirine yakın gibi görünse de özellikle ana metin olarak yer alma durumlarında aralarında fark olduğu tespit edilmiştir. Avcı'nın (2011, s.117) çalışmasında ulaşılan sonuca benzer olarak Türkçe ders kitaplarında dünya edebiyatına yer verme oranının artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Türkçe ders kitaplarında yer verilen dünya edebiyatı örneklerinin sınırlı sayıda yazardan alındığı görülmüştür. Akdeniz'in, (2019, s.1127) ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki Türk ve dünya edebiyatı örneklerini temsil kabiliyeti bakımından incelediği çalışmasında da bütün sınıf düzeylerinde, ders kitaplarında toplam 15 farklı yazarın eseri tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Türkçe ders kitaplarına alınan dünya edebiyatı örneklerinin sayısının artırılmasının yanı sıra yazar çeşitliliğinin de artırılması sonucuna varılmıştır.

İncelenen kitaplarda, doğrudan alınan ana metinler haricinde ana metinlerde atıflar, etkinlikler, serbest okuma metinleri ve tema sonu değerlendirme sorularında da dünya edebiyatı ile ilgili içerikler tespit edilmiştir. Buna göre: doğrudan dünya edebiyatından alınmış ana metin sayısı 10, ana metin içerisinde atıf şeklinde 6, etkinlikler içinde 11, serbest okuma metni olarak 9 ve tema sonu değerlendirme soruları içinde de 5 adet dünya edebiyatı örneği tespit edilmiştir.

Dünya edebiyatı ile ilgili içeriklerin gerek ana metin olarak gerekse ifade edilen diğer şekillerde yer almasının, öğrencinin dikkatini çekeceği için, önemli olduğu düşünüldüğünden Türkçe ders kitaplarında dünya edebiyatı ile ilgili içeriklere daha fazla yer verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Türkçe ders kitabına alınacak dünya edebiyatı örnekleri ile öğrencilerin, kendi edebi örneklerimiz dışında farklı dünya edebiyatı örnekleri ile karşılaşmaları sağlanarak başka dillerin ve edebiyatların varlığından haberdar olmaları sağlanır. Böylece öğrencilerin, edebî açıdan yerellikten evrenselliğe ulaşmalarının sağlanacağı sonucuna varılmıştır. Farklı

dil ve kültürdeki edebî eserlerle karşılaşan öğrencinin, okuma çeşitliliğinde ve bakış açısında da gelişmeler olacağı sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Ulaşılan sonuçlardan hareketle ders kitabı yazarları, yayınevleri, araştırmacılar ve diğer paydaşlara yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- İncelenen kitaplarda olduğu gibi, her sınıf düzeyi için hazırlanan bütün Türkçe ders kitaplarında metinlerin yazarı ve yazarın başlıca eserleri hakkında bilgi verilebilir.
- Türkçe ders kitabına alınan dünya edebiyatı örnekleri ana metin düzeyinde daha fazla sayıda verilebilir. Buna bağlı olarak aynı yazarlar yerine farklı yazarlar tercih edilebilir.
- Türkçe ders kitaplarının serbest okuma metinleri, tema sonu değerlendirme soruları gibi ana metin dışındaki bölümlerde de dünya edebiyatı örneklerine daha fazla yer verilebilir.
- Ortaokul Türkçe ders kitabında dünya edebiyatı ile ilgili içeriklerin özellikleri ve işlevleri üzerine daha çok akademik çalışma yapılabilir.

Kaynakça

- Akdeniz, S. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türk ve dünya edebiyatını temsil kabiliyeti açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* (Teke), 8(2), 1119-1136. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/739465>
- Altunbay, M. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının edebî zevk kazanmalarında dünya edebiyatının etkisi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(2), 246-260. DOI: 10.18298/ijlet.1751
- Avcı, Ş. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin içerik açısından incelenmesi. (Yayın No. 286679) [Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. Yök Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aykaç, N. (2018). Eğitim sürecinde mizah ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında mizahi unsurlar. *Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Science*, 5(27), 433-447. DOI : 10.16990/SOBIDER.4426

- Ceran, D. (2015). Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarına ilişkin metaforları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 121-140. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/202534>
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni* (S. B. Demir, Çev. Ed.). Eğiten Kitap.
- Çalışkan, G. (2016). Türkçe dersi öğretim programı ve Türkçe ders kitapları: 5. sınıf Türkçe ders kitabına yönelik bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(2), 200-214. <https://doi.org/10.16916/aded.93425>
- Çapraz Baran, Ş. & Diren, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Anıttepe Yayınları.
- Ertürk, N., Keleş, S. & Külünk, D. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ertürk, S. (1979). *Eğitimde program geliştirme*. Yelkentepe Yayınları.
- Eselioğlu, H., Set, S. & Yücel, A. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8. sınıf ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Güzel, D. & Şimşek, A. (2012). Milli eğitim şûralarında ders kitapları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 172-216. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/115652>
- İşeri, K. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitabının ilköğretim Türkçe programının amaçlarına uygunluğunun değerlendirilmesi. *Dil Dergisi*, (136), 58-74. https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000072
- Karadağ, Ö. & Kurudayıoğlu, M. (2010). 2005 Türkçe programına göre hazırlanmış ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarının kelime hazinesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, (27), 423-436. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/157001>
- Kır, T., Kırman, E. & Yağız, S. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Maden, S. (2021). Türkçe ders kitapları ile ilgili lisansüstü tezlerin eğilimleri: bir içerik analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 30-45. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1548973>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı* (ilkokul ve ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663> (e.t. 24.08.2023)

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2021). Millî eğitim bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği. *Resmi Gazete*, (31628), 1-15. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm> (e.t. 24.08.2023)
- Okur, A. (2020). Türkçe ders kitaplarında metinlerin türsel özellikleri. *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri* (H.Ülper, Ed.). Pegem Akademi.
- Sağlam, M.Y. (2014). Dünya edebiyatına uzanan yolda bir Türk romancı: Orhan Kemal. *Erdem*, (67), 87-104. <https://doi.org/10.32704/erdem.537456>
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (1998). *Türkçe sözlük* (9. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tüzel, E. (2016). Eğitimin temel kavramları. *Eğitim Bilimine Giriş* (A. Uzunöz, Ed.). Pegem Akademi.
- Uysal, B. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının dünya edebiyatı kavramına ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi* (Türkad), 2(2), 37-46. <http://dx.doi.org/10.29228/uluturkad.69012>
- Veyis, F. Yalçın B. & Kayar Muslu A. (2023). Yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde geliştirilen Türk dili ve edebiyatı öğretim programlarında dünya edebiyatının öğretimi. *RumeliDe Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 355-377. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1316153>
- Yalınkılıç, K. (2020). Bir öğretim aracı olarak ders kitabı. *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri* (H.Ülper, Ed.). Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık.